

Hajnali vendégség

Az orvosi egyetemre jártak mindketten, de András a második félévben rájött, hogy pályát kell módosítania. Gyógyítani akartak, de a fiú a test romlása mögött mélyebb okokat és összefüggéseket látott. Neurológiával és pszichiátriával akart foglalkozni. Érdeklődve pillantgattak egymásra mindig, de András sose vette a bátorságot, hogy megszólítsa. Hanna felsőbb évesekkel járt, tanárokkal beszélgetett a folyosón.

Anatómiagyakorlaton kerültek egy csoportba, boncolniuk kellett. András kezében remegett a szike, Hanna szemben állt, s ahogy a tetem fölé hajolt, a fehér köpeny és a V nyakú blúz kivágásából előtűnt a nyaklánc és a függője: egy Dávid csillag. Akkoriban nem volt még divat az ilyesmi, inkább kivételes különlegességnek számított. A hulla fölött nézte András a függőt, az arcát, és úgy érezte, időtlen idők óta ismeri. Ismeri a mozdulatait, a gesztusait, izgatottan villogó szemét, máskor gyakorta fülig szaladó száját, széles mosolyából elővillanó fogorát, a folyosókon visszhangzó hangos, ideges nevetését. És ismeri a szomorúságot is, amit mindezek mögött, mélyen rejt.

Hanna megérezte, hogy András figyel. Felkapta a tekintetét, és durván rászólt:

Gyerünk, mire vársz? Tegyük a dolgunkat!

András nem érezte, hogy bármi fontos dolga lenne azon kívül, hogy túlélje az egyetem első nehéz éveit, míg eljuthat odáig, hogy azzal foglalkozhasson, amire vágyik; hogy emlékezetébe vessen minden emberi viselkedésmintát, megértse az összefüggéseket, segítsen megváltoztatni a rossz beidegződéseket, és számot adva róla, kivezesse pácienseit megzavarodott ösztöneik rabszolgaságából. Zavartan eresztette vissza pillantását a hullára, és folytatták a boncolást. Párszor szót váltottak még, de hiába próbálkozott, nem tudtak egymásra hangolódni. Hiába terelte volna a lányt nyakláncával kapcsolatos témák felé, az mindig kibújt a társalgásból, míg ha másokkal, kívülállókkal beszélgetett, s a közelébe sodródott, hallotta, hogy arról cseveg velük nagy hangon, amiről vele nem akart. Azután más társasága lett Andrásnak, más nők bukkantak fel az életében, nem nagyon találkoztak az egyetemen, és diploma után búcsú nélkül váltak el.

András pszichiáter lett, megnősült, fia született, elvált. Nehezen élte meg, hogy a gyereket csak hétvégeként, egy-egy napra látja. Szaggatott volt a kapcsolata a mindinkább befelé forduló és komorabbá váló fiúval, akit csak a rajzfilmek és a videójátékok, a szüntelen vibráló képernyő és az erős hangeffektek mozdítottak ki közönyéből. András tudta, saját közreműködésén túl is szakmai segítséget kell kapnia, hogy sikerüljön túltennie magát válásukon, de minthogy

Részlet a *Nem alszik, nem szunnyad* című elbeszélésciklusból

volt felesége ellenállt, azt is tudta, ki kell várnia, míg a gyerek maga lesz abban a helyzetben, hogy döntsön.

András magánrendelőt nyitott, de sosem volt elégedett. Egyedül élt, rövid távú kapcsolataiból, amikor el kellett volna döntenie, mit kezdjenek közös életükkel, hol ő, hol a másik fél távozott. Magányában szükségét érezte a társaságnak, érdekelte a vallásos gondolkodás, a vallásos praxis és a lélektan összefüggése, így került a Vasvári Pál utcába, a régi bérház udvaráról nyíló, lubavicsi haszidok által működtetett, kecses és ódon imaházba. Gyakran járt oda péntek esténként, más visszatérők közé, akik hozzá hasonlóan némileg sarkosan mozogtak a jesivát járt, fekete öltönyös, szakállas amerikaiak között. Az ima után este vacsorát rendeztek. A bócherek énekléssel és némi itallal oldották a hangulatot. Az U alakú asztalok körül negyven-ötven ember is elfért. Aki egyedül volt, a meleg étel, pálinka és bor mellett úgy érezhette, társaságra talált, sőt ismerkedhetett is.

Amikor Hannát megpillantotta az imaház női szakaszát elválasztó függöny mögött, fiúszra nyírt haja meglepte. Egyébként nem sokat változott, csak elegánsabb, nőiesebb lett. Magas sarkú cipőjével nyújtotta meg alakját, ajka kissé túl piros volt a rúztól, mint aki nem bízik eléggé abban, hogy anélkül is észreveszik. Kitént a nők közül, akik bár igyekeztek a vallási szabályokat a divatos öltözködéssel harmonizálni, ez nem mindig sikerült. Hanna egyszerűbb, egyszersmind feltűnőbb, merészebb ruhát viselt. Alakjára simuló, szűk szabású, a vallásos elvárásoknál legfeljebb jelzésszerűen rövidebb, fehér szoknyája, fekete blúza megfelelt a zsinagógai etiketnek is, de szabása, mely világosan látni engedte teste körvonalait, mégis elütött a többiekétől, nem szólva arról, hogy mások inkább sötét szoknyát és világos felsőt viseltek, és egy kardigánnal vagy blézerrel leplezték formáikat.

Hanna kedvesen rámosolygott, még integetett is, már hamarabb észrevehette. Látszott rajta, ő is örül, hogy a sokaságban felfedez valakit, akit nem csak innen ismer. András önkéntelenül behúzta a hasát, és kiegyenesedett.

Alig győzte kivárni az imádkozás végét. Nem is igen tudott figyelni a szombatfogadásra, habár a dalokat, amiket a bócherek extatikusán, táncolva énekeltek, ezúttal ő is örömmel dúdolta. Amikor egymás vállára téve kezüket, körbetáncoltak a padok között, bevonni próbálva a félszegen ácsorgókat, inkább hátrébb húzódtak. Hátrapillantott Hannára, mint aki attól tart, hogy eltűnik. Amikor az imakönyvből ő is épp felnézett és összeakadt a tekintetük, Hanna rámosolygott, s ettől neki is mosolyognia kellett. Amikor véget ért a szombatfogadás, már együtt mentek fel az emeletre, a vacsoraasztalhoz. Mire felértek, már tudták egymásról, hogy néhány éve elváltak, Hanna a gyerekeiről is beszélt. Ömlött belőlük a szó, s bár a boráldásnál elnémultak, később nehezükre esett, hogy úgy tegyenek, mintha figyelnének a tóramagyarázatra.

Hanna gyorsan élt és gyorsan beszélt, András nem mindig tudta követni, de azt megértette, hogy a vallást külföldi ösztöndíjai során, a kiszámíthatatlan hétköznapi káoszával szemben szötte életébe, azután ismerkedett meg későbbi férjével a JDate-en, majd Izraelben született egy kisfiút és egy kislányt. András vacsora közben, amiből a lázas beszélgetés miatt keveset fogyasztottak, úgy hallotta a zajban, mintha Hanna azt mondta volna vidáman élcelődve, te is lehettél

volna az apjuk, de nem mert visszakérdezni, jól hallotta-e, vagy csupán a találkozásból és az alkoholtól felajzott képzelete játszott vele.

Úgy érezte, Hanna megváltozott, és minden hasonlósága ellenére, mert ugyanolyan energikus volt és vonzó, mint tizenöt éve, már nem ugyanaz az ember, mint annak idején, aki állandóan szerepelt, mutogatta magát. Már nem akar kuriózum lenni, csillogó ékszer a kirakatban, nem akarja mindenáron elfogadtatni másokkal zsidóságát, képes egyszerűen elfogadni önmagát. Mintha a szülés hatására, mint annyi más nő, megszelídült, vagy a válás miatt megtört volna. A nyakában sem a csillag lógott, hanem egy decens, visszafogott ן. Vonzó volt és természetes, olyan érzést keltett a beszélgetés, mintha sosem lett volna közöttük feszültség.

András ennek megfelelően tette fel a kérdést búcsúzáskor, volna-e kedve újra találkozni. Hanna oldottan kérdezett vissza:

Mikor?

András egy vernisszázsra hívta másnap estére a Gozdu udvar pincegalériájába, egy barátja tárlatára. *A lélek tájképei* című kiállításon sötét tónusú, döntően absztrakt képeket láthattak, melyek felismerhetetlenül gomolygó formái és texturái mélyén egészen haloványan pislákol egy-egy világosabb szín. A kép sötét felületéből helyenként csak egészen közlelről észlelhető szálak vezettek a világosabb foltokhoz, mintha spermiumok érnék el egy nő méhét.

Amikor közös ismerőseik kérdezték munkáiról András jelenlétében, művei komor összhatására utalva a már spicces festő viccel ütötte el a választ. A pszichiáter a modellje, hozta zavarba barátját. Többen elnevettek magukat, mire Hanna annyit mondott Andrásra, majd a festőre pillantva:

Egy kis fény is meg tudja törni a sötétséget.

Húha, mondta a festő, és a viccelődés abbamaradt.

Úgy volt, hogy együtt mennek vacsorázni, de Hannának váratlanul megcsörrent a mobilja. Ijedten pillantott fel a telefon után.

El kell mennie, mondta, a kislánya lenyelt egy héber betűt a kirakós társasjátékból. Ne haragudjon, nagyon sajnálja, szívesen tartott volna velük, de az anyja így is gyakran piszkálja, hogy nem elég jó anya. Tegnap este is eljött otthonról, vetette oda indulóban magyarázkodva, és András látta, hogy meg van ijedve. A határozott Hanna egy szempillantás alatt riadt kislánnyá változott. Kiszolgáltatott lett, és bizonytalan.

Minden kapcsolat kezdetén bekövetkezik, hogy két ember között hirtelen leomlik egy láthatatlan fal, eltűnik a távolság, amit a civilizáció helyez közéjük, levedlik határozottságuk álarcát, és olyan pőrén állnak egymás előtt, mint az első férfi és nő. Mindehhez nem kell levetkőzniük, és gyakorta hiába is vetkőznek, az nem elég. Amikor mégis megtörténik, némi megrázkódtatás árán új minőség keletkezik, akár tudnak róla, akár nem. András és Hanna között ez volt az a pillanat.

Ne menjek veled?, kérdezte András.

Nem, köszönöm. Ezt inkább egyedül, felelte Hanna. De jólesik, fogta meg a kezét.

Amikor elsietett, András lelombozódott. Lelkesítette Hanna társasága. Csak most tudatosodott benne, hogy egész nap készült a találkozásra. A vendéglőben a már berúgott festő vigasztalta.

Ilyen az élet, öregem. Én csak tudom. Két házasság, három gyerek. Állandó gebasz. De aztán mindig jön valami, a csajod jól mondta. Ezek azok a világos foltok a sötétségben, érted? Tök sötét van, mégis ott vannak és világítanak, magyarázta széles gesztusokkal.

Andrásnak megcsörrent a telefonja.

Kint van!, jelentette Hanna vidáman. Egy jód volt. Már elaludt. Anyám vállalta, hogy nála alhatnak, a szomszéd lakásban. Te merre vagy? Már hazamentél? Ha van még kedved, találkozhatunk.

András boldog volt. A festő obszcén kézmozdulatokkal biztatta, menjen csak fel a nőhöz. András leintette, és megbeszélte Hannával, hogy a Gozsdu udvar Király utcai bejáratánál találkozni. Türelmetlenségében hamarabb ért oda. Míg várákozott, áradt és lökdösődött körülötte a szombat esti tömeg.

Hanna taxival jött. Épp amikor kiszállt és odalépett hozzá, széles mosollyal fiatal, szakállas rabbi köszönt rájuk, aki a betéréseket intézte a hitközségen. Alig ismerték fel farmerban és baseballsapkában, mosolytalan feleségével az oldalán. Máskor mindig fekete öltönyt és kalapot viselt. Hanna megjegyzést is tett rá, egyszer kellemetlenül bizalmaskodott vele.

Ittak egyet az izgalomra a bejárat melletti kávéházban. Hanna egy Unicumot, András szilvapálinkát hajtott fel, és a feszültség fokozatosan kioldódott mindkettejükből. Hanna váratlanul beszélni kezdett a munkájáról, az emberekről, akiket nem sikerült meggyógyítani, és akik álmában, számonkérően megjelennek. Egy idő után a házasságáról és az anyjáról is beszélt. András ezen a ponton hozta szóba fia zárkózottságát, a terápiák terheit, melytől a szupervízióban se mindig szabadul, és kamaszkora óta zavaró súlyfölslegét, a csípőjét körülölelő „úszógumit”.

Love handles,¹ mondta derűsen Hanna. Egy férfinak se árt, ha van rajta mit fogni. Különben se vagyunk húszévesek.

A kávéház éjfélkor bezárt. Úgy sétáltak a zsidónegyedben, mintha külföldön lennének. Benéztek a romkocsmákba, de túl hangos volt a zene, túl sok az ember. Nézegették az éttermek kínálatát, de nem akaródzott beülni egyikbe se, jobb volt sodródniuk. Égő arccal bámulták az áradó forgatagot, mintha pótolni akarnák a léhaságot, amire soha nem jutott idejük az egyetem és korai házasságaik miatt, vagy mintha felfedezhetnének valakit, aki meg tudná mondani, mihez kezdjenek életükkel, találkozásukkal. Szemérmes vallomásokot tettek életük fordulatáról, szüleik, barátaik idegenkedéséről, miután kóserré váltak, és Hanna szombattartóvá. Keresztül-kasul sétáltak a Király utca és a Dohány utca, a Rumbach Sebestyén utca és az Akácfa utca négyszögében, végül rászánták magukat, és a Szimplakertben ittak még egyet. Hannának tetszettek a romkocsmák, még nem látta őket, de mindketten jobban érezték magukat séta közben, mint odabent, a tömegben, hangzavarban. Fizettek, felálltak, elindultak. Visszafelé a mikve, a Kazinczy utcai zsinagóga és a kóser étterem mellett vitt el az útjuk, ahol mindketten gyakran megfordultak. András beleborzongott: mintha két világ határán egyensúlyoztak volna. Amikor

¹ Szerelmi kapaszkodó

rákérdezett, Hanna mit gondol erről, a nő csak annyit mondott, ő mindig is úgy érezte magát, mintha két világban élne, az egyik lába itt, a másik ott, és szétcsúszna. Aztán elnevette magát, de keserű volt a nevetése.

Éhes vagyok, mondta hirtelen gyerekesen András. Elemi erővel tört rá az érzés. Az esti izgalmak közepette, a kiállításmegnyitó néhány pogácsáján kívül nem evett semmit.

Én is éhes vagyok, mondta Hanna. Van kedved feljönni? Van nálam kolbász, paprika, paradicsom.

Ha nem zavarok, felelte András.

Nincs, akit zavarhatnál. Anyámnál alszanak a gyerekek.

Hány óra van tulajdonképpen? hallotta idegenül csengő, udvariaskodó hangját András.

Örökkévalóság múlt két perccel, mondta Hanna. Na, gyere!

Gyalog mentek végig az Andrásy úton. A nappal felhevült aszfaltot araszoló locsolókocsi hűtötte. Hanna ment András jobbán, az útpadka mentén, vizes lett a szandálja.

Amikor befordultak az utcájukba, Andrásból kibukott:

Mi lesz, ha visszamész Izraelbe?

Nem tudom, felelte Hanna. Most itt vagyok.

A konyhában ültek le. Deszkára tette és sréhen vékony karikákra vágta a kóser kolbászt. Ugyanígy tett egy cső zöldpaprikával is. A mélyhűtő ajtaját nyitotta, majd a mikrohullámú sütőét, és néhány pillanat múlva egy barheszt tett az asztalra. Felvágta, adott egy szeletet Andrásnak.

Belekóstolt. Nem édes kalács volt, hanem mint a kenyér, enyhén sós és foszlós. Íz és anyag eddig sosem érzett, pikáns harmóniája.

Hát ez?, kérdezte tele szájjal, lenyűgözve. Nem evett még ilyet.

Én sütöttem. Mindig van belőle.

Hanna először pirult el, mióta ismerte. András tartotta magát, hogy ne érzékenyüljön el. Sosem evett még házi sütésű barheszt. Ültek, ettek. Hanna szeme büszkén csillogott.

Van parve² csokim is, kérsz?

Kérek, mondta András, és úgy érezte, elszorul a torka.

Én se bírom ki édesség nélkül, nyújtotta felé Hanna az izraeli csokoládét. Talán mert anyám nem tudott szoptatni annak idején. Te ezt biztosan jobban érted. Bár ebben éppen nincs tej, nevette el magát.

Fáradtság és légszomj tört hirtelen Andrásra, mintha mostanáig rendelt volna. Szorított a mellkasa.

Fél négy múlt, szólalt meg. Hazamegyek. Mikor látlak legközelebb?, kérdezte, de már bánta. Nem értette, miért menekül.

Amikor kedved van, felelte Hanna. Kikísérte a lépcsőházba.

András átölelte, arcuk egymáshoz ért.

Tudod, most azt kéne mondanom, amit Bogart a *Casablanca* végén, suttogetta a nő illatos nyakába. Csakhogy én inkább Woody Allenre hasonlítok, a *Játszd újra Samból*.

² Se nem húsos, se nem tejes étel, mely a kóserági szabályok szerint húsos után is fogyasztható.

Mióta gondolkodsz ezen a mondaton?, simogatta meg Hanna az arcát.

Amikor megkönnyebbülve felnézett a földszintről, Hanna még mindig kint állt a lépcsőházban és integetett. Odakint az utcán nekitámaszkodott a falnak. Minden távolodott. Behunyta a szemét, próbált szabályosan lélegezni.

SAŠA STANIŠIĆ

Georg Horvath rosszkedvű

Georg Horvath nem akarja már látni Riót. Lehúzza a napellenzőt, pedig épp az imént mondták be, hogy húzzák föl a napellenzőket, állítsák függőleges helyzetbe az asztalokat és az üléstámlákat, *kérjük, győződjenek meg róla, hogy*.

Georg Horvath a fedélzeti utasítások alliteráló főnevesítésén és félszívvel való intonálásán kapja rajta a belső hangját, egyébként pedig éjjel nem másként kellene hívni a napellenzőt?

Túl sok inflight-rizling, harminc órája semmi alvás és egy távol-keleti ülés-szomszéd, aki már megint újabb bonbont tol a szájába. Mennyi bonbont bír el az a kis gyomor? Az ázsiai a repülés alatt végig bonbont evett, a csomagolópapírjaikat pedig akkurátusan négyzetté hajtogatta, hogy azután eltüntesse az ülés zsebében.

Georg Horvathról tudomást sem vett; ez neki amúgy abszolút kedvére való lett volna. Most azonban az volt az érzése, mintha az ázsiai *aktívan* akarná őt ignorálni, mintha azt üzenné: *veled* nem – inkább a bonbon.

Georg Horvath nem akarta, hogy aktívan ignorálják, beszélgetést próbált kezdeményezni, munka vagy szórakozás?, de szomszédja csak annyit mondott, „neither”, és följebb tekerte a film hangerejét.

Hogy másra terelje a gondolatait, Georg Horvath utoljára még átnézte a szerződéspapírokat, és amikor lehunyta égő szemét, hogy aludjon egy sort, éppen elhagyták a repülési magasságot, Hölgyeim és uraim, jó reggelt a pilótafülkéből,

Saša Stanišić (1978, Višegrad / Bosznia-Hercegovina) német szerző; 1992 óta Németországban (jelenleg Hamburgban) él. Kezdetől német nyelven publikál; eddig megjelent mindkét regényét (*Wie der Soldat das Grammophon repariert* [2006; magyarul: *Hogyan javítja a katona a gramofont*; 2008), *Vor dem Fest* (2014; Az ünnep előtt) kedvezően fogadta a kritika és a közönség egyaránt; utóbbit Alfred Döblin-díjjal és a Lipcsei Könyvvásár Díjával jutalmazták. Stanišić hangjátékok szerzője is. Jelen elbeszélése a 2016-ban kiadott *Fallensteller* (Csapdaállító) című elbeszéléskötetéből (Luchterhand Verlag) való.